
Anotace

Jacques Bouveresse: Nietzsche contre Foucault

Sur la vérité, la connaissance et le pouvoir

Edition préparée par Benoît Gaultier et Jean-Jacques Rosat

Marseille, Agone 2016. 146 s.

Titul a podtitul knihy vypovídá prakticky vše o jejím obsahu. Editoři publikace, Benoît Gaultier a Jean-Jacques Rosat, navíc v dosti dlouhém úvodu vysvětlují, proč se rozhodli uveřejnit v jednom svazku dva příspěvky Jacquesa Bouveresseho – důvodem je jednak společný subjekt obou textů, totiž Michel Foucault, a jednak hlavní cíl, který editoři sledují a jímž je dokázat, že Michel Foucault dobře nepochopil dílo Friedricha Nietzscheho.

Prvním publikovaným textem je Bouveressova přednáška, s níž vystoupil v roce 2000 v Centre Pompidou, „L’objectivité, la connaissance et le pouvoir“ (v knize s. 13–20), a jejíž témata – objektivita, poznání a moc – jsou na první pohled typicky foucaultovská. Druhý text se vztahuje k Nietzscheho pojetí pravdy a kriticky analyzuje Foucaultovo nakládání s ním. V tomto případě jde o rozšířený text přednášky, s níž Jacques Bouveresse vystoupil v roce 2013 na půdě Collège de France a jež v následujícím roce vyšla v knize *La Reconstruction de la raison. Dialogues avec Jacques Bouveresse*.¹ Autor tuto kratší verzi později přepracoval, takže v přítomném vydání jde o doplněnou verzi původního textu, zabírající v publikaci strany 21–137; zbývající strany 138–146 jsou v knížce věnovány odkazovému aparátu.

Dnes již emeritní profesor Jacques Bouveresse (nar. 1940), jenž v letech 1996–2010 završil svou kariéru jako profesor Collège de France, vedoucí katedry filosofie jazyka a poznání (Chaire de Philosophie du langage et de la connaissance), v obou zde uveřejněných textech analyzuje otázku pravdy, kterou diskutuje s řadou autorů a autorit, mezi nimiž jsou např. Ludwig Wittgenstein, Richard Rorty, Jacques Derrida, John Austen, Jules Vuillemin, Paul Veyne, Marcel Detienne, Thomas Kuhn, Arthur Danto a další. Důležitým partnerem pro Jacquesa Bouveresseho je pak především Bernard Williams, o francouzský překlad jehož knihy *Truth and Truthful-*

---

1 *La Reconstruction de la raison. Dialogues avec Jacques Bouveresse*. Paris, Collège de France 2014. Coll. Philosophie de la connaissance.

ness,² se myšlenkově silně opírá. Nejdůležitějším „spojencem“ v Bouveressově kritice Foucaulta ovšem zůstává sám Friedrich Nietzsche.

V obou Bouveressových textech jde primárně o otázku *pravdy*, o otázku možnosti jejího *objektivního poznání*. Je možné *pravdu* skutečně poznávat? Nebo naopak *pravdu* jako takovou nikdy poznat nemůžeme, poznáváme ji jen prostřednictvím našich konceptů? A naše koncepty nevyhnutelně podmiňují naše diskursy? Snad právě toto pojetí se snažil Michel Foucault vyjádřit ve velmi zhuštěné podobě ve své nástupní přednášce „*Ordre de discours*“, již proslavil na Collège de France v roce 1970.³ Jacques Bouveresse v prvním textu anotované knihy toto pojetí kritizuje a zdůrazňuje, že nepochybně existují vědy, jež se snaží odhalit *pravdu* cestou objektivního poznání. Kritizuje rovněž údajnou vazbu mezi *věděním* a *mocí*, jejímž projevům Michel Foucault věnoval velkou pozornost nejen v celém svém díle, ale také ve svém vystupování z pozice veřejně se angažujícího intelektuála. Proč Foucault pojímal *moc* jako jeden z hlavních výsledků hledání *pravdy*? Prostě proto, že v úsilí o objevení *pravdy* hraje svou roli lidská *vůle*. Tato *vůle po pravdě*, jež se jeví jako původní koncept filosofie Friedricha Nietzscheho, nahrazuje nebo kryje skutečnou *pravdu* tak, že ji mění v to, co se domníváme, že jsme objevili jakožto *pravdivé*. A právě tím pak ospravedlňujeme nebo zdůvodňujeme výkon efektivní *moci* nad společností. Jacques Bouveresse tento foucaultovský postulát kritizuje a zejména odmítá, že by jeho zdrojem vůbec mohla být filosofie Friedricha Nietzscheho. Podle Bouveresse Foucault nerespektoval rozdíl, na němž Nietzsche trval, totiž rozdíl mezi *pravdou* jako takovou a *vůlí po pravdě*. A právě tento rozdíl je dle Bouveresse podstatný, proto o něj také opírá svou kritiku Foucaultova pojetí *pravdy*.

Rovněž v druhém textu anotované knihy, vyprovokovaném knihou Michela Foucaulta *Leçons sur la volonté de savoir*,⁴ Bouveresse podrobuje kritice údajně chybné Foucaultovo odvolávání se na Nietzscheho filosofii. Zdůrazňuje zejména, že Foucault nerespektuje Nietzscheho rozlišení mezi *bytím pravdy* a tím, co je za *pravdu považováno*. Bouveresse v této souvislosti rozvíjí velmi důkladnou a zajímavou analýzu Nietzscheho filosofie obecně. Zdá se však, že přitom ve své kritice pomíjí to, co Foucault považoval za důležité, totiž zkoumání historicky podmíněných projevů toho, co se v dané době *považovalo za pravdivé* a co se následně veřejně deklarovalo jako *pravdivé*, přičemž *moc* toho užívala nebo zneužívala k tomu, aby lépe ovládala společnost.

2 Williams, B., *Truth and Truthfulness: An Essay in Genealogy*. Princeton, NJ, Princeton University Press 2002.

3 Foucault, M., Řád diskursu. In: týž, *Diskurs, autor, genealogie. Tři studie*. Přel. P. Horák. Praha, Svoboda 1994, s. 7–40. Srov. též Foucault, M., *L'ordre du discours*. Paris, Gallimard 1971.

4 Jde o Foucaultův přednáškový kurs ze začátku sedmdesátých let, *Leçons sur la volonté de savoir. Cours au Collège de France (1970–1971)*, jenž byl knižně uveřejněn Danielem Defertem ovšem až o mnoho let později: Paris, Gallimard–Seuil 2011.

Jacques Bouveresse se právě v této otázce s Michele Foucaultem až pozoruhodně mívá, jeho kritika si však přesto zaslouhuje naši pozornost, a to navzdory tomu, že se takřka výhradně zabývá tím, co Foucault napsal do začátku 70. let minulého století, a tedy v podstatě pomíjí jeho pozdější dílo.

Petr Horák

Errata

Vážení čtenáři,

v minulém čísle *Filosofického časopisu* bohužel došlo právě v rubrice „Anotace“ k nemilé technické chybě. V důsledku obtížně detekovatelné záměny K-barvy za CMYK vymizela podstatná část nadpisu a byl zkomolen titul publikace, který správně měl vypadat takto:

Henri Bergson, Histoire de l'idée de temps

Cours au collège de France 1902–1903

Úvod a poznámky Camille Riquier.

Paris, Presses Universitaires de France 2016. 393 s.

Vám i svému váženému autorovi, bývalému dlouholetému šéfredaktorovi *Filosofického časopisu*, profesoru Petru Horákovi, se tímto upřímně omlouváme.

Redakce